

STEPHEN
KING

Kirjutamisest

Mälestusteraamat ametioskustest

HEA
LUGU

Esimene eessõna

Üheksakümnendate alguses (võimalik, et see juhtus 1992. aastal, aga kui naudid elu, on raske täpseid aastaarve meenutada) liitusin *rock'n'roll*-bändiga, mis koosnes peamiselt kirjanikest. The Rock Bottom Remainers oli Kathi Kamen Goldmarki, San Franciscost pärit raamatute turustaja ja muusiku vaimusünnitis. Bändi kuulusid Dave Barry soolokitarril, Ridley Pearson bassil, Barbara Kingsolver klahvpillidel, Robert Fulghum mandoliinil ja mina rütmikitarril. Meil oli ka „tibi-lauljate” trio, umbes nagu Dixie Cupsil – see koosnes tavaliselt Kathist, Tad Bartimusest ja Amy Tanist.

Bänd pidi olema ühekordne projekt – pidime mängima kaks korda Ameerika raamatumüüjate kokkutulekul, ajama inimesed naerma, elustama kolmeks või neljaks tunniks oma raisatud nooruse ja siis igäüks oma teed minema.

Aga ei läinud nii, meie bänd ei olegi kunagi päriselt laiali läinud. Avastasime, et koos mängida meeldis meile nii väga, et sellest mitte loobuda, ning paari appi palgatud muusiku, saksofonisti ja trummari abiga (ja neile lisaks alguses muusikalise guru, Al Kooperi, meie bändi südamega) kõlas meie muusika üsna hästi. Oleksite isegi valmis maksma, et meid kuulata. Mitte palju, mitte nii nagu U2 või E Street

Bandi eest, aga võib-olla umbes sellise summa, mida vanad olijad nime-
tasid kommirahaks. Käisime bändiga tuuril, kirjutasime sellest raamatu
(minu naine tegi fotosid ja tantsis, kui tal iganes tuju tuli – mida juhtus
üsna sageli) ja jätkame aeg-ajalt mängimist, kasutades mõnikord nime
The Remainders, mõnikord Raymond Burr's Legs. Inimesed tulevad ja
lähevad – kolumnist Mitch Albom on klahvpillidel asendanud Barbara
ja Al ei mängi enam meiega, sest nad ei saa Kathiga läbi – ent tuumaks
on jäänud Kathi, Amy, Ridley, Dave, Mitch Albom ja mina ... lisaks
Josh Kelly trummidel ja Erasmo Paolo saksofonil.

Teeme bändi küll muusika, aga samavõrd ka seltskonna pärast.
Me meeldime üksteisele ja meile meeldib võimalus rääkida mõnikord
päris tööst, sellest, millest päevatööl käivad inimesed käsivad kinni
hoida. Oleme kirjanikud ja me ei küsi kunagi üksteiselt, kust me ideid
saame – me teame, et me ei tea.

Ühel õhtul, kui sõime enne esinemist Miami Beachil Hiina toitu,
küsisin Amylt, kas on mingi küsimus, mida temalt pole *kunagi* küsi-
muste ja vastuste vóorus, mis lõpetab peaaegu iga kirjandusõhtu,
küsitud – küsimus, millele sa ei saa kunagi vastata, kui seisad pundi
kirjanikust lummatud fännide ees ning teeskled, et ei tõmba pükse jalga
ühe sääre kaupa nagu kõik ülejäänud inimesed. Amy vaikis, mõtles
selle üle hoolega järele ja ütles siis: „Keegi ei küsi kunagi keele kohta.”

Olen talle nende sõnade eest tohutult tänulik. Olin sel ajal umbes
aasta või veidi kauem mänginud mõttega, et kirjutan kirjutamise kohta
väikese raamatu, aga mind oli tagasi hoidnud see, et ma ei usaldanud
oma motivatsiooni – *miks* ma kirjutamisest tahtsin kirjutada? Mis viis
mu mõttele, et mul on ehk öelda midagi, mida tasub öelda.

Lihtne vastus sellele on, et kellelgi, kelle ilukirjanduslikke raama-
tuid on müüdud nii palju kui minu omi, peab olema kirjutamise kohta
öelda *vähemalt* midagi kasulikku; aga lihtne vastus ei ole alati õige.

Colonel Sanders müüs kuradima palju praekanu, aga ma ei ole kindel, et keegi tahab teada, kuidas ta neid valmistas. Tundsin, et kui ma kavatsen olla piisavalt jultunud, et rääkida inimestele, kuidas tuleks kirjutada, peaks mul selleks olema parem põhjus kui müügiedu. Teisisõnu, ma ei tahtnud kirjutada raamatut, isegi mitte lühikest nagu see siin, mis paneks mind tundma, nagu ma oleksin kirjanduslik lobamokk või irratsionaalne sitapea. Selliseid raamatuid – ja selliseid kirjanikke – on saadaval juba piisavalt, tänan väga.

Aga Amyl oli õigus: keegi ei küsi kunagi keele kohta. Nad küsivad delillodelt ja updike'idelt ja styronitelt, aga nad ei küsi menukirjanikelt. Ometi hoolib suur hulk meist, proledest, samuti omal alandlikul moel keelest ning suhtub lugude paberi vahendusel jutustamise kunsti ja käsitöösse kirega. Nüüd järgnebki katse panna lühidalt ja lihtsalt kirja, kuidas ma selle ametioskuseni jõudsin, mida sellest praeguseks tean ja kuidas see käib. Jutt on päevatööst, jutt on keelest.

Raamat on pühendatud Amy Tanile, kes ütles mulle väga lihtsal ja otsesel moel, et selle raamatu võib kirjutada küll.

Teine eessõna

See on lühike raamat, sest suurem osa kirjutamisest rääkivaid raamatuid on paras pask. Ilukirjanduse loojad, kaasa arvatud siinkirjutaja, ei saa kuigi hästi aru, mida nad teevad – ei sellest, miks see mõjub, kui see on hea, ega sellestki, miks see ei mõju, kui see on halb. Järeldasin, et mida lühem raamat, seda vähem paska.

Üks märkimisväärne erand pasareeglile on William Strunk jr-i ja E. B. White'i „Stiilielemendid” („The Elements of Style”). Selles raamatus on paska vähe või polegi üldse mainimisväärset. (Muidugi, see on lühike; oma kaheksakümne viie leheküljega on see siinsest palju lühem.) Ütlen teile praegu kohe, et igauks, kes tahab kirjanikuks saada, peaks „Stiilielemente” lugema. Peatüki „Kompositsiooni põhimõtted” seitsmeteistkümnes reegel ütleb: „Välgi liigseid sõnu.” Püüan seda nüüd teha.

Kolmas eessõna

Üks peamisi reegleid, mida selles raamatus mujal selgelt ei väljendata: toimetajal on alati õigus. On loomulik, et ükski kirjanik ei nõustu oma toimetaja kõigi nõuannetega, sest kõik on patused ja kõigil jääb puudu toimetajalikust täiuslikkusest. Teisisõnu: kirjutamine on inimlik, toimetamine jumalik. Chuck Verrill toimetab selle raamatu, nagu ka paljud mu romaanid. Ja nagu tavaliselt, Chuck, sa tegid jumalikku tööd.

Steve

CV

Mary Karri mälestusteraamat „Valetajate klubi” („The Liar’s Club”) vapustas mind. Mitte ainult raevukuse, ilu ja autori vaimustava kõnekeele kasutamise, vaid selle *täielikkuse* pärast – ta on naine, kes mäletab oma varasest lapsepõlvest *kõike*.

Mina ei ole selline. Minu lapsepõlv oli veider, kaootiliselt rapsiv, mind kasvatas üksikvanem, kes vahetas mu esimestel eluaastatel tihti elukohta ja kes – ma ei ole selles päris kindel – võis mu venna ja minu anda mõneks ajaks hoida ühele oma õdedest, sest oma rahalise või emotsionaalse seisukorra tõttu ei suutnud ta meiega mõnda aega toime tulla. Võib-olla ajas ta ainult taga meie isa, kes tekitas kõiksuguste arvete hunniku ning tegi putket, kui mina olin kahe- ja mu vend David nelja-aastane. Kui ema seda püüdis, isa leida tal ei õnnestunud. Mu ema, Nellie Ruth Pillsbury King, oli üks Ameerika esimesi vabastatud naisi, ent mitte omal valikul.

Mary Karr esitab oma lapsepõlve peaaegu katkematu panoramina. Minu oma on hägune maastik, millest tõusevad aeg-ajalt esile udused mälestused nagu üksikud puud ... sellised, mis näevad välja, nagu võiksid nad su kinni kahmata ja nahka pista.

Järgnevad mõned neist mälestustest, lisaks valitud pildid mu mõnevõrra sidusamatest nooruki- ja noore mehe east. See ei ole

autobiograafia. See on pigem teatud sorti *curriculum vitae* – püüe näidata, kuidas üks kirjanik kujunes. Mitte, kuidas ta *loodi*; ma ei usu, et kirjanikke *saab* luua, ei olude sunnil ega tahtepingutusega (ehkki kunagi uskusin mõlemat väidet). Varustus antakse sündides kaasa. Ometi ei ole see mingil juhul ebaharilik varustus; usun, et suurel hulgal inimestel on vähemalt mingisugune kirjanduslik ja lugude vestmise anne ning et neid andeid on võimalik tugevdada ja teritada. Kui ma seda ei usuks, oleks niisuguse raamatu kirjutamine ajaraiskamine.

Nii käis see minu puhul, muud midagi – eraldiseisvatest kildudest koosnev kasvamine, milles mängisid oma osa ambitsioon, ihalus, õnn ja raasuke annet; need kõik. Äрге vaevake ennast ridade vahelt lugemisega, ärge otsige läbivat joont. Siin *ei ole* läbivat joont – ainult pildid, neist enamik halvasti fookustatud.

1.

Mu varaseim mälestus on, et kujutlesin ennast kellekski teiseks – kujutlesin, et olen jõujuurikast laps Ringling Brothersi tsirkuses. See oli mu tädi Ethelyni ja onu Oreni majas Durhamis Maine'is. Mu tädi mäletab seda üsna selgelt ning väidab, et ma olin kahe ja poole või ehk kolmeaastane.

Olin leidnud garaažis nurgast tuhaploki ja suutnud selle üles tõsta. Tassisin seda aeglaselt üle garaaži sileda betoonpõranda, ainult et kujutlusis oli mul seljas loomanahast trikoo (arvatavasti leopardinahk) ja tassisin tuhaplokki tsirkuseareeni keskele. Tohtu rahvahulk hoidis hinge kinni. Jumalik sinakasvalge valgusvihk jälgis mu imetlusväärset teekonda. Pealtvaatajate jahmunud näod kõnelesid selget keelt: nad

ei olnud kunagi näinud nii uskumatult tugevat last. „Ja ta on ainult kaheaastane!” pomises keegi uskmatult.

Ma ei teadnud, et herilased olid tuhaploki alumise osa sisse väikese pesa ehitanud. Üks neist, ilmselt teisaldamisest häiritult, lendas välja ja nõelas mind kõrva. Valu oli täiuslikult terav nagu mürgine inspiratsioon. See oli kõige hullem valu, mida olin pidanud oma lühikese elu jooksul kannatama, aga see suutis esikohta hoida ainult paar sekundit. Kui pillasin tuhaploki ühele paljale jalale, lõhkudes kõik viis varvast, läks mul herilane täiesti meelest. Ma ei mäleta, kas mind viidi arsti juurde, seda ei mäleta ka mu tädi Ethelyn (onu Oren, kellele see Kuri Tuhaplokk kahtlemata kuulus, suri peaaegu kaksikümne aastat tagasi), aga ta mäletab nõelamist, katkisi varbaid ja minu reaktsiooni. „Kuidas sa ulgusid, Stephen!” ütles ta. „Sa pasundasid sel päeval väga muljet avaldavalt.”

2.

Umbes aasta hiljem olime – ema, vend ja mina – West De Pere’is, Wisconsinis. Ma ei tea miks. Üks ema õdedest, Cal (ta oli teise maailmasõja ajal sõjaväe abiteenistuse iluduskuninganna), elas Wisconsinis koos lustliku õllejoodikust abikaasaga ja võib-olla oli ema kolinud nende naabruses. Kui see nii oligi, ei mäleta ma, et oleksin Weimereid suurt näinud. Tegelikult, mitte *ühtegi* neist. Mu ema käis tööl, aga ma ei suuda meenutada sedagi, mis tööd ta tegi. Tahaksin öelda, et ta töötas pagariäris, aga usun, et see oli hiljem, siis, kui kolisime Connecticuti, et elada tema õe Loisi ja tolle abikaasa naabruses (Fred ei joonud õlut ja temas polnud ka lustlikkust võimalik täheldada; ta oli siilipeaga pereisa, kes tundis – jumal teab miks – uhkust selle üle, et sõitis kabrioletiga, katus *üleväl*).